

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

КЊ. LXXVIII, СВ. 2

ISSN 0350-185X
UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
AND
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXVIII, No. 2

Editorial Board

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,
Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović,
Dr Sreto Tanasić, Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov,
Dr Jasna Vlajić-Popović*

Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE
2022

ISSN 0350–185X
UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ
књ. LXXVIII, св. 2

Уређивачки одбор

*др Јасна Влајић-Појковић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Слободан Реметић, др Јелица Ситојановић,
др Срејко Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анаиолиј Турилов,
др Виктор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2022

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

Секретар Уређивачког одбора

др Владан Јовановић

Рецензенти

др Милан Ајдановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Миливој Алановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Исидора Бјелаковић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Wayles Browne (Cornell University, USA), др Вера Васић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Јасна Влајић-Поповић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Дојчил Војводић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Ана Вујовић (Учитељски факултет, Београд), др Sanja Vulić (Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu), др Наташа Вуловић-Емонс (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Јасмина Грковић-Мејџор (САНУ, Београд), др Дара Дамљановић (Филозофски факултет, Београд), др Милорад Дешић (Филолошки факултет, Београд), др Наташа Драгин (Филозофски факултет, Нови Сад), др Рајна Драгићевић (Филолошки факултет, Београд), др Сања Ђуровић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Душанка Звекић-Душановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Andrea Zorka Kinda-Berlaković (Institut für Slawistik, Wien), др Ксенија Кончаревић (Филолошки факултет, Београд), др Часлав Копривица (Факултет политичких наука, Београд), др Веселинка Лаброска (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопље), др Ивана Лазић-Коњик (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Александар Лома (САНУ, Београд), др Весна Ломпар (Филолошки факултет, Београд), др Александар Лукашанец (НАН, Минск), др Биљана Марић (Филолошки факултет, Београд), др Марјан Марковић (МАНУ, Скопље), др Александар Милановић (Филолошки факултет, Београд), др Софија Милорадовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Биљана Мишић-Илић (Филозофски факултет, Ниш), др Радивоје Младеновић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Ђорђе Оташевић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Ваца Павковић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Слободан Павловић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Наталија Панић Церовски (Филолошки факултет, Београд), др Људмила Поповић (Филолошки факултет, Београд), др Слободан Реметић (АНУРС, Бања Лука), др Стана Ристић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Владислава Ружић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Биљана Сикимић (Балканолошки институт САНУ, Београд), др Далибор Соколовић (Филолошки факултет, Београд), др Jan Sokółowski (Uniwersytet Wrocławski), др Вања Станишић (Филолошки факултет, Београд), др Рада Стијовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Јелица Стојановић (Филозофски факултет, Никшић), др Срето Танасић (АНУРС, Бања Лука), др Станислава Тофоска (Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопље), др Анатолиј Аркадьевич Турилов (Институт славяноведения, Москва), др Ирена Цветковић-Теофиловић (Филозофски факултет, Ниш), др Јован Чудомировић (Филолошки факултет, Београд), др Гордана Штрбац (Филозофски факултет, Нови Сад)

Израду и штампање финансирао је

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 22. 11. 2022.

Издају

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура

мр Дивна Продановић, др Милена Јакић Шимшић, др Јелена Јанковић, др Јована Јовановић,
др Наташа Миланов, др Ана Миленковић, др Вања Миљковић, др Слободан Новокмет,
др Сандра Савић, др Милица Стојановић, др Бојана Тодић-Санковић, др Драгана Цвијовић

Коректура шексцова на руском
Стефан Милошевић

Коректура шексцова на енглеском
др Татјана Ружин Ивановић

Припрема за штампу
Давор Палчић (palcic@eunet.rs)

Штампа
Планета принт
Виноградски венац 9, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

САДРЖАЈ

Миро Вуксановић: Научник Предраг Пипер	17
Људмила Поповић и Ксенија Кончаревић: Биографија академика Предрага Пипера	21
Ана Голубовић: Библиографија академика Предрага Пипера	25

Студије и расправе

Митра М. Релјић: Етика научника и професора Предрага Пипера	69
Митра М. Релич: Этика ученого и профессора Предрага Пипера	82
Mitra M. Reljić: The Ethics of the Scholar and Professor Predrag Piper	83
Ксенија Ј. Кончаревић: Историјат српске лингвистичке русистике у опусу академика Предрага Пипера	85
Ксения Е. Кончаревич: История сербской лингвистической русистики в трудах академика Предрага Пипера	99
Ksenija J. Končarević: History of Serbian Linguistic Russian Studies in the Opus of Academician Predrag Piper	100
Здравко М. Бабић: О типолошким истраживањима српског и других словенских језика академика Предрага Пипера	101
Здравко М. Бабић: О типологических исследованиях сербского и других славянских языков академика Предрага Пипера	113
Zdravko M. Babić: On Typological Investigations of Serbian and Other Slavic Languages by Academician Predrag Piper	113
Александар М. Милановић: Предраг Пипер као тумач славеносрпске епохе	115
Александар М. Миланович: Предраг Пипер как толкователь славяносербской эпохи	129
Aleksandar M. Milanović: Predrag Piper as an Interpreter of the Slavonic Serbian Age	130
Рајна М. Драгићевић, Милош В. Утвић: Лексиколошки допринос граматици границе Предрага Пипера	131
Райна М. Драгичевич, Милош В. Утвич: Лексикологический вклад в грамматику границы Предраг Пипера	145
Rajna M. Dragičević, Miloš V. Utvić: Lexicological Contribution to the Grammar of the Border of Predrag Piper	146

Јасмина М. Грковић-Мејџор: О пореклу оптативне употребе глаголског придева на <i>-л</i>	147
Јасмина М. Гркович-Мейџор: О происхождении оптативного употребления причастия на <i>-л</i>	157
Jasmina M. Grković-Major: On the Origin of the Optative Use of the Verbal Adjective in <i>-l</i>	158
Марјан Д. Марковиќ, Зузана В. Тополињска: Формална и семантичка деривација на прасловенскиот корен <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> во македонскиот и полскиот јазик	159
Марјан Д. Марковић и Зузана В. Тополињска: Формална и семантичка деривација у прасловенском корену <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> у македонском и полском језику	172
Marjan D. Markovikj, Zuzana V. Topolinjska: Formal and Semantic Derivation of the Proto-Slavic Verbal Root <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> in the Macedonian and Polish Languages	173
Виктор Д. Савић: О проблему формирања ћириличкога писма. Неколика прилога	175
Виктор Д. Савич: О проблеме формирования кириллицы. Несколько заметок ..	203
Viktor D. Savić: On the Issue of the Formation of the Cyrillic Alphabet: Some Observations	204
Александар Б. Лома: Из старосрпске металуршке терминологије: <i>близница</i>	207
Александар Б. Лома: Из древнесербской металлургической терминологии: <i>близница</i>	219
Aleksandar B. Loma: On Old Serbian Metallurgical Terms: <i>bliznica</i>	220
Слободан Ј. Павловић: Допунска псеудокоординација у старосрпском језику	221
Слободан Ј. Павлович: Дополнительное псевдосочинение в древнесербском языке	238
Slobodan J. Pavlović: Complement Pseudo-Coordination in Old Serbian	239
Марта Ж. Бјелетић: Црквенословенски творбени елементи у српским народним говорима (суфикс <i>-ије</i>)	241
Марта Ж. Белетич: Церковнославянские словообразовательные элементы в сербских народных говорах (суфикс <i>-ије</i>)	252
Marta Ž. Bjeletić: Church Slavonic Word-Formation Elements in Serbian Vernaculars (the Suffix <i>-ije</i>)	253
Снежана М. Петровић: Две ране турске позајмљенице у словенским језицима – <i>јарак</i> и <i>јаруга</i>	255
Снежана М. Петровић: Два ранних тюркских заимствований в славянских языках – <i>јарак</i> и <i>јаруга</i>	268
Snežana M. Petrović: Two Early Turkic Loanwords in the Slavic Languages – <i>jarak</i> and <i>jaruga</i>	268

Јелена М. Стошић: Дистрибуција просторних заменичких прилога у старој српској писмености	269
Елена М. Стошич: Распространение пространственных местоимений в сербской письменности	285
Jelena M. Stošić: Distribution of Spatial Demonstratives in Serbian Literacy	286
Исидора Г. Бјелаковић: Језик рачунског дневника храма светих апостола Петра и Павла у Араду (1728–1752) – фонолошке особине	287
Исидора Г. Бјелакович: Язык дневника учета храма святых апостолов Петра и Павла в Араде (1728–1752 гг.) – фонологические характеристики	300
Isidora G. Bjelaković: The Language of the Accounting Ledger Journal of the Church of the Holy Apostles Peter and Paul in Arad (1728–1752) – Phonological Features	301
Најда И. Иванова: Из историје српске филологије 19. века. <i>Славенска грамајшка сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) Димитрија Тирола	303
Најда И. Иванова: Из истории сербской филологии XIX века. <i>Славенска грамајшка сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) Димитрија Тирола	315
Najda I. Ivanova: On the History of the Nineteenth-Century Serbian Philology. <i>Славенска грамајшка сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) by Dimitrije Tirol	315

Слободан Н. Реметић, Радојка Б. Цицмил-Реметић: О употреби предлога <i>за</i> у говору источнбосанских Ера	317
Слободан Н. Реметич и Радојка Б. Цицмил-Реметич: К вопросу об употреблении предлога <i>за</i> в говоре восточнобоснийских Эров	328
Slobodan N. Remetić, Radojka B. Cicmil-Remetić: On the Use of Preposition <i>za</i> in the Vernacular of Eras from Eastern Bosnia	329
Софија Р. Милорадовић: Граматикализација и полифункционалност предлога <i>за</i> у призренско-тимочким и косовско-ресавским говорима	331
Софија Р. Милорадович: Граматикализованост и полифункционалност предлога <i>за</i> в призренско-тимокском и косово-ресавском диалектах	352
Sofija R. Miloradović: Grammaticalization and Polyfunctionality of the Preposition <i>ZA</i> in Prizren-Timok and Kosovo-Resava Vernaculars	353
Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић: Негацијата во вратничкиот и во скопскоцрногорскиот говор – споредба со горноморавскиот говор	355
Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић: Негација у вратничком и скопскоцрногорском говору – у поређењу с горњоморавским говором	366
Veselinka T. Labroska, Stanislav R. Stanković: Negation in the Dialects of Vratnica and Skopska Crna Gora – a Comparison with the Dialect of Gornja Morava	367

Радивоје М. Младеновић: Реченице са временском клаузом у говору Призренског Подгора	369
Радивоје М. Младеновић: Предложения с временной клаузой в говоре Призренского Подгора	381
Radivoje M. Mladenović: Sentences which Contain Temporal Clauses in the Vernacular of the Prizren Podgor	382
Motoki Y. Nomachi: On a Particular Usage of the Locative and Accusative Cases in Burgenland Croatian	383
Мотоки Ј. Номачи: О употреби локатива и акузатива без предлога у језику градишћанских Хрвата	407
Мотоки Ј. Номачи: Об употреблении предложных и винительных падежей без предлогов в языке Хорватов в Градишке	408

Борис Ју. Норман: Именной субъект при глагольном сказуемом в 1-м лице множественного числа (<i>Одни бабы живем</i>)	409
Борис Ј. Норман: Именски субјекат при глаголском предикату у првом лицу множине (<i>Одни бабы живем</i>)	420
Boris Ju. Norman: Nominal Subject with a Verb Predicate in the 1 st Person Plural (Russian <i>Odni baby zhivem</i>)	421
Victor A. Friedman: <i>Neka</i> : How Macedonian Differs from Both Bulgarian and the Former Serbo-Croatian	423
Виктор А. Фридман: <i>Нека</i> : како се македонски језик разликује и од бугарског, и од некадашњег српскохрватског	427
Виктор А. Фридман: <i>Нека</i> : чем македонский язык отличается от болгарского и от бывшего сербохорватского	428
Твртко Т. Прћић: И скраћенице и речи: акроними у српском језику	429
Твртко Т. Прћич: И аббревиатуры, и слова: акронимы в сербском языке	465
Tvrtko T. Prčić: Abbreviations and Words at the Same Time: Acronyms in Serbian	466
Срето З. Танасић: Дијалoшкa цитација као вид туђег говора	467
Срето З. Танасич: Диалогическая цитатность как вид чужой речи	481
Sreto Z. Tanasić: Dialogic Citation as an Aspect of Other People's Speech	481
Мирослав Б. Николић: Лексема <i>пар</i> као квантификатор у српском језику	483
Мирослав Б. Николич: Лексема <i>ПАР</i> как квантификатор в сербском языке	495
Miroslav B. Nikolić: Lexeme <i>PAR</i> as a Quantifier in the Serbian Language	496

Душка Б. Кликовац: О речничкој обради заменичких речи (на примеру показних заменица <i>оволики, њолики</i> и <i>онолики</i>) . . .	497
Душка Б. Кликовац: Об отражении в словаре местоименных слов (на примере указательных местоимений <i>оволики, толики, онолики</i>)	515
Duška B. Klikovac: On the Lexicographic Treatment of Pronominal Words (Exemplified by Serbian Demonstrative Pronouns <i>ovoliki, toliki</i> and <i>onoliki</i>)	516
Станислава-Сташа Тофоска: Префиксните зборообразувачки модели на глаголите на движење во македонскиот јазик	517
Станислава-Сташа Тофоска: Префиксални творбени модели основних глагола кретања у македонском језику	529
Stanislava-Stasha Tofoska: Derivational Models with Prefixes in Macedonian Verbs of Motion	529
Људмила В. Поповић: Доминантне и рецесивне варијанте језика у светлу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима	531
Људмила В. Поповић: Доминантны и рецесивны варианты языка в свете европейской хартии о региональных языках или языках меньшинств	554
Ljudmila V. Popović: Dominant and Recessive Variants of Language in the Light of the European Charter for Regional or Minority Languages	555
Владислава Ж. Ружић: О финалним реченицама у српском језику	557
Владислава Ж. Ружић: О придаточных предложениях цели в сербском языке	574
Vladislava Ž. Ružić: About Intentional Sentences in the Serbian Language	575
Ивана Н. Антонић: Један вид кондензовања временске клаузе у српском језику	577
Ивана Н. Антонић: Один тип конденсации временной придаточной в сербском языке	593
Ivana N. Antonić: One Type of Condensation of the Temporal Clause in the Serbian Language	595
Миливој Б. Алановић: Аналитички каузативи: структурна и значењска обележја предикатског израза	597
Миливој Б. Алановић: Аналитические каузативы: структурные и семантические характеристики предикативного выражения	624
Milivoj B. Alanović: Analytical Causatives: Structural and Semantic Characteristics of the Predicate Construction	624

Снежана У. Гудурић: Мали прилог контрастивној синтакси просте реченице индоевропских језика. Основне реченичне структуре у српском и француском језику	625
Снежана У. Гудурић: К вопросу о сравнительном синтаксисе простого предложения в индоевропейских языках. Основные синтаксические конструкции в сербском и французском языках	644
Snežana U. Gudurić: Petite contribution à la syntaxe contrastive de la phrase simple en langues indoeuropéennes. Les structures syntaxiques fondamentales en serbe et en français	645
Билјана Ж. Марич: Маркери унутрашњег говора у руском и српском језику	647
Билјана Ж. Марич: Маркеры внутренней речи в русском и сербском языках	658
Biljana Ž. Marić: Inner Speech Markers in Russian and Serbian	658
Драгана М. Керкез: О везнику <i>a</i> у савременом руском језику у поређењу са српским	659
Драгана М. Керкез: О союзе <i>a</i> в современном русском языке в сравнении с сербским	673
Dragana M. Kerkez: Russian Conjunction <i>a</i> in Comparison with Serbian	674
Стана С. Ристић: Концепт домовина/отаџбина у контексту асоцијативне граматике	675
Стана С. Ристић: Концепт родина/отечество в контексте ассоциативной грамматики	694
Stana S. Ristić: The Concept of HOMELAND/FATHERLAND in the Context of Associative Grammar	695
Неђо Г. Јошић: Поглед на српску ауторску лексикографију	697
Неђо Г. Јошић: Взгляд на сербскую авторскую лексикографию	709
Neđo G. Jošić: A View of Serbian Authored Lexicography	710
Марија Ј. Стефановић: Ка опису концепта <i>вредносӣ</i> у српском језику	711
Марија Ј. Стефановић: К описанию концепта <i>ценность</i> в сербском языке	729
Marija J. Stefanović: Towards the Description of the Concept of <i>Value</i> in the Serbian Language	730
Владан З. Јовановић: Именица <i>в(и)јенац</i> у изразима с хришћанском компонентом значења у српском језику (из угла српског лексикографског описа)	731
Владан З. Јовановић: Существительное <i>в(и)јенец</i> в выражениях с христианским компонентом значения в сербском языке (с точки зрения сербского лексикографического описания)	745
Vladan Z. Jovanović: Noun <i>в(и)јенац</i> in Phrases with Christian Meaning Component in the Serbian Language (from the Viewpoint of Lexicographic Description)	746

Марина М. Николић: Лексика са семантичком компонентом простора и времена у српском јавном дискурсу током пандемије ковида	747
Марина М. Николич: Лексика со значением времени и пространства в сербском публичном дискурсе во время пандемии ковида	768
Marina M. Nikolić: Spatial and Temporal Vocabulary in Serbian Public Discourse During the COVID Pandemic	769

Хроника

Излагања на представљању књиге: Предраг Пипер, Иван Клајн, Рајна Драгићевић, <i>Нормативна граматика</i> , четврто издање, Нови Сад: Матица српска, 2022, Матица српска, 25. V 2022.	
Градуелност нормативних решења (Јасмина Грковић-Мејџор)	771
Другачија граматичка решења у <i>Нормативној граматици</i> (Весна Ломпар)	776
Четврто издање <i>Нормативне граматице</i> (Рајна Драгићевић)	780

Прикази и критика

Olga Kielak. <i>Zwierzęta domowe w języku i kulturze. Studium etnolingwistyczne</i> . Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2020, 316 str. (Ана Самарцић)	785
Дорота Пазио-Влазловская. <i>Церковь в кругу ценностей: семья, традиция, патриотизм (по материалам интернет-портала «Российской газеты»)</i> . Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2021, 246 стр. (Ивана Лазић Коњик)	795
<i>Словарь русского языка коронавирусной эпохи</i> . М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю.С. Ридецкая / Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований РАН, 2021. – 550 с. <i>Русский язык коронавирусной эпохи</i> . Коллективная монография / Ин-т лингв. исслед. РАН; М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю. С. Ридецкая. — СПб.: Ин-т лингв. исслед. РАН, 2021. – 610 с. (Драгана Керкез)	802
Миљивој Алановић. <i>Зайиси из српске синтаксе: узајамне везе форме и значења</i> . Нови Сад: Универзитет у Новом Саду – Филозофски факултет, 2020, стр. 350. (Наташа Киш)	813

- Милош Ковачевић. *Српски стилстичари*. Београд: Српска књижевна задруга, Едиција „Књижевна мисао“, 2021, 332 стр. (Милка Николић) 820
- Светлана Слијепчевић Бјеливук. *Рекламно-пропагандни жанр у српском политичком дискурсу*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 248 стр. (Марина М. Николић) 834

Регистри

- Регистар кључних речи LXXVIII књиге
Јужнословенског филолога, св. 2 839
- Регистар имена LXXVIII књиге
Јужнословенског филолога, св. 2 843

Ову књигу „Јужнословенског филолога“ посвећују почившем академику Предрагу Пићеру његови пријатељи, колеге и ученици са захвалношћу и поштовањем.

Gregory T. ...

ISSN 0350-185X, – Књ. 78, св. 2 (2022), стр. 85–100
УДК 811.161.1+821.161.1](497.11)
81:929 Пипер П.
COBISS.SR-ID 85077513
DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2202085K>
Примљено: 11. маја 2022.
Прихваћено: 9. септембра 2022.
Оригинални научни рад

Ксенија Ј. Кончаревић*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику

ИСТОРИЈАТ СРПСКЕ ЛИНГВИСТИЧКЕ РУСИСТИКЕ У ОПУСУ АКАДЕМИКА ПРЕДРАГА ПИПЕРА**

У раду се расветљава бављење академика Предрага Пипера (1950–1921) историографијом славистичке науке, превасходно српске лингвистичке русистике. Указује се на дела других русиста који су се бавили овом проблематиком, а затим сагледава Пиперов допринос овој области у домену стварања интегралних библиографских описа за период од 1945. до 2000, затим на подручју критичке анализе и валоризације истраживачких преокупација и резултата наших русиста од Радована Кошутића до краја XX века, као и на плану ревизије раније прихваћених схватања о почетку наставе руског језика у српским школама.

Кључне речи: историографија науке, историја српске лингвистичке славистике, конфронтативна проучавања руског и српског језика, историјат наставе руског језика у српском школству, Предраг Пипер (1950–1921).

0.1. У научној методологији лингвистичке славистике значајно место припада и историјским истраживањима, којима је сврха изналажење законитости развоја методолошких парадигми проучавања и наставе словенских језика, промовисања и унапређивања идеја и концептуалних система у лингвистици и лингводидактици те њихових теоријских основа, а тиме и боље разумевање и унапређивање садашњег стања славистике у њеном фундаменталном и апликативном аспекту. Са историјског

* kkoncar@mts.rs

** Рад је настао у оквиру пројекта „Српска теологија у XX веку: фундаменталне претпоставке теолошких дисциплина у европском контексту – историјска и савремена перспектива“, који финансијски подржава Министарство просвете и науке Републике Србије (евиденциони број пројекта ОИ 179078).

становишта проучава се друштвена условљеност развоја славистике, мењање њених циљева и задатака, метода и садржаја проучавања кроз историју, историјат славистичких покрета, релевантних установа и организација, славистичких часописа и библиографија. Предмет лонгитудиналних испитивања свакако је и делатност најеминентнијих теоретичара, али и универзитетских и других заслужних наставника, аутора уџбеника, лексикографа, граматикографа, реконструисање приступа настави словенских језика у образовним институцијама, и сл. У том смислу веома инспиративно поље истраживања представља историјат развоја лингвистичке русистике у Србији и српским земљама – тема коју свакако треба сагледати у ширем контексту узајамних руско-српских духовних и културних веза и дотицаја. Значај оваквих истраживања је вишеструк: најпре, у историји српске науке, културе и школства русистика је, са својим најзначајнијим прегаоцима, институцијама у чијем се оквиру развијала и периодиком у којој је промовисана, још од самих почетака њеног развоја заузимала истакнуто место и улогу у формирању српске националне интелигенције, у развоју наше филологије, културе и духовности, тако да ова проблематика у том контексту неизоставно поприма шире културолошке димензије и импликације. Друго: с обзиром на веома рано увођење руског језика у наставне планове српских школа, српске земље сврставају се у ред оних са најдужом традицијом његовог изучавања у својству страног језика у европским и светским оквирима. И треће: српска русистика има богату традицију, широк спектар истраживачких подручја и примењених метода, валидне резултате, квалификован кадар у високошколским и научноистраживачким установама, тако да ужива углед у светској русистици. Стога не изненађује чињеница да је академик Предраг Пипер, русиста по образовању и по примарном научном опредељењу, немали део својих научних интересовања посветио и историји српске лингвистичке русистике (СЛР).

1.1. „Историја српске лингвистичке славистике, као уосталом ни српске лингвистичке славистике у целини, још није написана ни као преглед, ни као тематски зборник радова, нити као исцрпна монографска синтеза иако се зрелост једне науке или научне дисциплине одражава и у томе колико је она спремна за критичку ауторerefлексiju, уколико за то има довољно релевантне грађе и компетентних истраживача“, – писао је академик Пипер у чланку објављеном у јубиларном зборнику, посвећеном обележавању сто четрдесете годишњице Катедре за славистику Филолошког факултета Универзитета у Београду, истичући да овом задатку, са фокусом на историју домаће лингвистичке русистике, приступа „верујући да *истоје сви неoиxодни услови*“ за његово успешно извршење (курзив наш – К. К.) (Пипер 2017: 341). Само годину дана касније аутор ових ре-

дова објавиће монографију *Прилози историји српске лингвистичке славистике: друга половина XX века* (Пипер 2018), у којој ће значајно место заузети управо русистичка проблематика, доминантна у поглављима *О српској лингвистичкој русистици друге половине XX века* и *О конфронтиративним проучавањима руског и српског језика* (Пипер 2018: 67–88, 135–160), а у мањој мери присутна и у оквирима других поглавља (Пипер 2018: 21–66, 89–134, 161–272, 289–304), укључујући и библиографски регистар посебних издања из области лингвистичке славистике за период од 1950. до 2000. године (Пипер 2018: 305–461).

1.2. Пре појаве ове обимне студије на подручју српске русистичке историографије постојале су само две монографије, чији су аутори Дара Дамљановић и Ксенија Кончаревић, а у којима је обрађен период од 40-их година XIX столећа до 1941. године са фокусом на уџбеницима руског језика (Дамљановић 2000), односно до размеђа XX и XXI века, са фокусом на присуству руског језика у школству Србије, путевима развоја русистичке лингводидактике, као и на најзначајнијим ствараоцима на овом подручју и њиховим делима (Дамљановић, Кончаревић 2010). Одбрањене су две докторске дисертације из области историје лингводидактичке лексикографије у Срба и Хрвата током XIX и XX столећа (Павловић-Шалтинац 2016) и лингодидактичке граматографије у Срба и Хрвата током XIX и XX столећа (Радољчић 2016), које су, нажалост, остале у рукопису. Поједине странице историје српске лингвистичке русистике написане су у радовима насталим у различито време и различитим поводима: обрађени су почеци српске лингвистичке русистике у славистичком контексту после Другог светског рата (Ђорђевић 1957), стање од 1945. до почетка осамдесетих година (Маројевић 1987), прегледно је обрађена и српска русистичка лингводидактика друге половине XX века, има и доприноса познавању значајних личности српске русистике (нпр. Маројевић 1986; Маројевић 1997), као и историјату значајних установа (нпр. Станковић 2008; Кончаревић 2017; Мирић 2012; Рељић 2015) и научних манифестација (Станковић 2010).

1.3. Међутим, пресудну улогу у стварању неопходних услова који ће омогућити рад на русистичкој историографији одиграо је управо Предраг Пипер својим библиографијама југословенске – од 1945. до 1975 (Пипер 1984) и од 1976. до 1985 (Пипер 1990) и српске лингвистичке русистике (Вићентић, Пипер 2006) (по методолошком узору који је поставио П. Пипер библиографски је описан и период од 1985. до 1991 – в. Кончаревић, Трнавац 2004). Значајан допринос библиографском опису монографија, тематских и зборника са научних скупова, као и других посебних публикација из лингвистичке русистике и славистике у раздобљу од 1950. до 2000. године пружаће Предраг Пипер својом

Грађом за библиографију српске лингвистичке славистике (йосебна издања) (Пипер 2018: 305–461), док је библиографске и биографске податке домаћих и неколико страних, за нашу средину посебно значајних слависта, махом русиста, објединио у књизи *Прилози историји српске славистике: биобиблиографска грађа* (Пипер 2011). Предраг Пипер обрадио је више значајних тема из историје српске русистике, као што су почеци наставе руског језика у српским школама (Пипер 2006), конфронтативна проучавања руског и српског језика од Радована Кошутића до краја XX века (Пипер 2010), морфолошка испитивања руског језика у Југославији (Пипер 1986), српска лингвистичка русистика деведесетих година (Пипер 1998), а написао је и велики број прилога који се уврштају у *Personalia*, што, заједно са бројним приказима, хроникама и три тома мемоарске литературе објављена у колекцији „Одговори“ Милоша Јевтића (Јевтић 2002, 2010, 2015),¹ у којима се доста простора даје личностима, догађајима и истраживачким преокупацијама у лингвистичкој русистици и славистици од 70-их година до наших дана, чини Предрага Пипера водећим именом у овој истраживачкој области. Овде ћемо се зауставити на Пиперовим најзначајнијим истраживачким преокупацијама и резултатима на пољу историје СЛР.

2.1. Почетак наставе руског језика у Србији традиционално се везивао за средину XIX stoleћа, тачније за 1849. годину (отпочињање његовог изучавања у београдској Богословији), а у Црној Гори за 1869. (Богословско-учитељска школа и Дјевојачки институт на Цетињу) (најисцрпнији преглед литературе в. у: Дамљановић 2000: 62–74; Дамљановић, Кончаревић 2010: 13–33). Овим су се српске земље сврстале у ред држава са најдужом традицијом изучавања руског у својству страног језика: подсетићемо да је руски језик као наставни предмет изван граница његове исконске територије најпре био уведен у Румунији – 1828. и Бугарској, средином 40-их година (Костомаров 1973: 35–60; Филин 1974: 7–47).

2.2. Предраг Пипер је, темељним проучавањем и аргументовано, извршио ревизију хронологије отпочињања учења руског језика код Срба, указујући да постоје веома основани разлози да се почетак изучавања руског језика у српском школству помери за више од 120 година у односу на традиционално прихваћено датирање, односно да се он веже за две сремскокарловачке школе основане у трећој и четвртој деценији XVIII века – *Славенску школу* Максима Суворова (1726–1731) и *Славенско-лајтинску школу* Емануила Козачинског (1733–1737). Делатност руских

¹ На ове књиге надовезује се и аутореклексивни прилог под називом *Осерт на четири деценије у лингвистици и славистици: самосведочење* (Пипер 2018: 241–253).

учитеља у карловачким просветним институцијама традиционално се у литератури везивала за наставу црквенословенског језика и катехизиса, при чему се губила из вида чињеница, на коју умесно указује Предраг Пипер, да се сам наставни процес одвијао на руском књижевном језику, тако да, иако још није био званични наставни предмет, он имплицитно фигурира у овим школама као језик педагошке комуникације, и то из два разлога: прво, ни Суворов ни Козачински нису у српску средину дошли са знањем нашег језика, и друго, сви учбеници који су коришћени у њиховим школама били су руске провенијенције. „На тај начин“, закључује академик Пипер, „српски ученици Славенске (и, доцније, Славенско-латинске, *и́рим. наша*) школе у Сремским Карловцима, пре двеста осамдесет година, учећи (а) на језику свог учитеља (б) језик који се звао славенски, а био рускословенски, тј. руски црквени језик, учили су два основна вида језика образованих Руса свога времена“ (Пипер 2006: 22). На овом месту бисмо, са своје стране, прецизирали да „славенски“ језик који се предавао у Карловцима није био само „руски црквени језик“ (у данашњој терминологији: рускословенски, новоцрквенословенски, црквенословенски језик руске редакције) него и славјаноруски – књижевни језик грађанске класе конституисан у духу Петрове културне политике као језик секуларне културе, који је у свом лексичком саставу и нормативистици обједињавао црквенословенске, руске народне, хибридне и елементе позајмљене из других језика, укључујући и класичне. Ово прецизирање, наравно, не доводи у сумњу основну Пиперову констатацију да су карловачки ђаци били оспособљени за коришћење оба варијетета руског књижевног језика свога доба – језика сакралне и језика секуларне културе. Аргументацију П. Пипера допунили бисмо још неким констатацијама које недвосмислено иду у прилог тврдњи да је руски језик у српском школству заправо присутан још од 20-их година XVIII столећа. Прво: буквар по коме се вршило елементарно описмењавање ученика у сремскокарловачким школама – *Первое учение о́йроком* Теофана Прокоповича (Санкт-Петербург, 1722) – садржао је црквенословенски граfiјско-ортографски материјал, али презентиран на начин адекватан потребама и могућностима компрехензије ученика чији је матерњи језик руски. Ово дело, чијих је 400 примерака даривано Суворовљевој школи још приликом оснивања (податке о броју примерака ове и наредних књига наводимо према: Младеновић 1989: 12–13), користило се и као катехизис, и сви су изгледи да је при тумачењу теолошких садржаја, изнетих на његовим страницама црквенословенским језиком, морао бити употребљаван славјаноруски језик (не црквенословенски, будући да се он није примењивао у усменој реализацији и изван строго сакралне, одн. богослужбене сфере). Друго: учбеник Мелетија Смотричког *Грамматѝки славенския ѝравильное синѝагма*, који доспева у Карловце у трећем

издању из 1721. године у 70 примерака и налази примену као основна литература за наставу црквенословенског језика, сматра се у савременој лингвистичкој русистици заправо првом научном граматиком руског књижевног језика, управо имајући у виду његов тадашњи хибридни карактер. Српски ђаци, другим речима, на основу ове књиге овладавају и граfiјско-ортографском, и граматичком нормом, и лексичким фондом руског књижевног језика онога доба. Треће: речник Ф. П. Поликарпова *Лексикон славјано-греко-латински* (Москва, 1704), који доспева у Карловце у 100 примерака, омогућава српским ученицима упознавање грчког и латинског вокабулара на основу славјаноруског као језика-посредника. Дакле, црквенословенским језиком ученици карловачких школа овладавају само рецептивно, стичући навике и умења читања сакралних текстова и упознајући његову нормативистику, док славјаноруски као руски стандардни израз XVIII века користе и рецептивно и продуктивно, служећи се уџбеничком и приручном литературом на њему, репродукујући његовим средствима своја филолошка и богословска знања, лингвистичко-комуникативна умења и користећи га у наставној, а вероватно и неформалној комуникацији са својим руским учитељима. Стога, имајући у виду целокупну изнету аргументацију, сматрамо да постоје сви основи за ревизију досадашњег датирања отпочињања наставе руског језика у српским школама. Пиперово схватање у нашој историографској русистичкој литератури први пут је било прихваћено у: Дамљановић, Кончаревић 2010: 14–18, а данас је већ постало нормативно.

3.0. Од радова који се тичу историјата српске лингвистичке русистике (СЛР) као науке најдужи временски обухват има онај о конфронтативним проучавањима руског и српског језика од Радована Кошутића до краја XX века (Пипер 2018: 67– 88).

3.1. „Историја науке има више димензија па се стога и историја СЛР може посматрати из више углова, као што су хронолошки, проблемски, теоријски, методолошки, персонални, организациони и др. У основи даљег излагања је хронолошки приступ комбинован са другим приступима у мери њиховог значаја за поједине фазе развоја СЛР“ – овако академик Пипер образлаже свој методолошки приступ (Пипер 2018: 69).

3.2. Ако се периодизација врши према критеријуму личног доприноса, онда је, по мишљењу академика Пипера, несумњиво да се СЛР дели на период до проф. Радована Кошутића, период када је он живео и радио и период после њега до данас. Кошутић је поставио основне конфронтационог описивања фонетике, морфологије и синтаксе руског и српског језика. Поводом Кошутећеве фонетике руског језика *Грамаџика руског језика: књижевни изговор* (1919) акад. Пипер истиче

углед те „врхунски написане славистичке монографије“, констатујући да је она била „резултат његових вишегодишњих проучавања фонетике руског књижевног језика почетка XX века, посебно изговора у разговорном језику руске интелигенције, те да је представљала подробан и изузетно поуздан опис руског књижевног изговора, који је садржавао низ раније неуочених фонетских чињеница“ (Пипер 2018: 70–72). Висок је и углед његове *Грамати́ке руског језика. 2. Облици* (1914; 5 издања), која је била осавремењена у трећем издању, из 1965. године, захваљујући изузетно поузданим и подробним уводним напоменама Б. Терзића, што је омогућило да та граматика буде у широкој употреби на универзитетским студијама још неколико деценија. „У тој граматици се основни, синхронијски приступ доследно разграничавао од мање заступљеног, дијакронијског (две године пре објављивања *Курса о́пшће лингвистичке* Ф. де Сосира), а књижевнојезичка норма се на више места разграничава од руског разговорног језика, што су били видљиви елементи граматичке стилистике и наговештај каснијих функционалистичких приступа руској граматици. Граматике руског језика које су се после ње појавиле имале су својих добрих страна, биле су новије по грађи и приступу, као и боље прилагођене лингводидактичким циљевима свога времена, али Кошутећу граматику у целини нису надмашиле“ (Пипер 2018: 73).

3.3. По хронолошко-методолошком критеријуму Пипер издваја а) период од 1945. до краја педесетих година, б) шездесете и средину седамдесетих година, в) период од средине седамдесетих до 1991. године и г) деведесете године XX века.

3.3.1. Прва послератна декада била је обележена најпре снажним успоном интересовања за руски језик, књижевност, културу, а затим поразним утицајем Резолуције Информбироа на славистику, славистичке кадрове, студије славистике у нас. „Захваљујући мудрој руковођењу београдском славистичком катедром, на чијем се челу после рата нашао проф. Радован Лалић, који је уживао поверење нове власти, избегнуто је гашење те катедре, што би био додатни ударац за српску русистику, а оснивањем Славистичког друштва Србије (1948), захваљујући Александру Белићу и Радовану Лалићу, створена је добра институционална основа за даљи развој српске русистике и српске славистике у целини“, оцењује академик Пипер (Пипер 2018: 69–70).

Упркос очигледном мањку научног и наставног кадра и за СЛР неповољним политичким приликама, педесете године биле су за њу посебно значајне због неколико околности: „Поред оснивања Славистичког друштва Србије и Катедре за источне и западне словенске језике у Новом Саду, то је био Међународни славистички састанак, одржан 1956. године у Београду, који је окупио цвет светске славистике, што је морало бити

подстицајно за српску славистику, укључујући русистику. С друге стране, за даљи развој СЛР свакако је отежавајућа околност био трајни одлазак К. Тарановског у САД (1958), чиме је београдска славистичка катедра остала без водећег стручњака. Прве послератне генерације најбољих дипломираних српских русиста-лингвиста (нпр. Б. Терзић, В. Николић, Вј. Вулетић, А. Музалевски, Ђ. Јазић и др.) отада и до краја радног века носили су велики терет наставних обавеза, што свакако није ишло на руку њиховом истраживачком раду, иако су више или мање успевали да ту препреку савладају. У том погледу посебно је карактеристичан пример Б. Терзића, који је одласком К. Тарановског у САД морао да преузме велики део његових наставних обавеза иако је Б. Терзић тада био млад русиста без научног степена и наставног звања. То га ипак није спречило да се успешно бави и наставним и научним радом и да остави пажње вредан научни опус, врло подстицајан за СЛР, а лепо запажен и у међународним размерама“ (Пипер 2018: 71).

3.3.2. У сагледавању истраживачких преокупација и резултата српских русиста, поткрепљеном исцрпним библиографским референцама – а њих је академик Пипер први прикупио и систематизовао у својим библиографијама српске и југословенске лингвистичке русистике, о чему је већ било речи – од прегалаца који су обележили епоху конституисања и развоја послератне русистике он издваја најпре Ђорђа Јазића: „У првим послератним деценијама најзначајнији допринос проучавању и настави руске фонетике дао је Ђорђе Јазић, који је већ 1961. године објавио једну малотиражну фонетику руског језика, а затим је, следећи принципе Лењинградске фонетске и фонолошке школе (у Лењинграду је 1966. одбранио кандидатску дисертацију), објавио више приручника из те области: *Преглед фонетике руског језика* (1966), *Вежбе из фонетике руског језика* (1966), *Основи фонетике руског језика: руски гласовни систем у њорешњу са српскохрватским* (1966, 1977), што је дуго био једини модерно написан уџбеник руске фонетике код Срба, и *Руска фонетска читанка* (1968)“ (Пипер 2018: 72).

3.3.3. Руска граматикографија у српској лингвистичкој русистици била је заступљена прегледима граматичког система руског језика са лингводидактичким циљевима, као и научним монографијама и чланцима. Првих је било мање: Наталија Радошевић, *Руски књижевни језик* (1959: 1966), Вера Николић, *Грамајика руског језика (фонетика и морфологија)* (1959; 7 издања) – за њу академик Пипер износи оцену да је „најавила нов период руске граматикографије у СЛР“ (Пипер 2018: 73). Нови тип граматичког описа у СЛР понудиле су *Грамајика руског језика за основну школу* Љубице Несторов и Богољуба Станковића (1978; 8 издања), *Грамајика руског језика* Радмила Маројевића (1983; 13 издања

и два издања на руском језику), намењена средњошколцима и студентима, која је давала и кратка историјска објашњења описиваним граматичким појавама и *Руска граматика у поређењу са српскохрватском* (Гласови. Облици. Реченица) Бранка Тошовића (1988). „Општа одлика поменутих српских граматика руског језика јесте да оне углавном нису тежеле неким новим теоријским или дескриптивним решењима, него су биле конципирание као приручници и да су ту своју улогу добро оствариле. Граматика Б. Тошовића имала би, вероватно, ширу примену и више издања да то нису омеле ратне неприлике у Босни и Херцеговини“ (Пипер 2018: 74).² Монографија посвећених појединим питањима граматике руског језика закључно са 90-им годинама није било много (биле су то махом објављене докторске дисертације), али, по оцени Предрага Пипера, „свакако се издваја књига Б. Станковића (1979), која представља прву доследно конфронтативно конципирану монографију у СЛР“, као и *Датив у савременом руском и српскохрватском језику: конфронтиативна анализа* (1988) Љуба Милинковића – књига која је, „иако с тежиштем на русистици, представљала такође допринос науци о српском језику с обзиром на одсуство монографије о српском дативу“ (Пипер 2018: 74). У домену дериватологије Предраг Пипер издваја две монографије Радмила Маројевића о посесивним категоријама и посесивним изведеницама у староруском језику, те објављене докторске дисертације Јелке Матијашевић и Маријане Киршове, у којима се творбена проблематика сагледава из синхронијске перспективе (Пипер 2018: 75).

3.3.4. Лексиколошка проучавања руског језика у СЛР била су претежно лингводидактичке, конфронтативне или типолошке природе и резултирала су значајним посебним публикацијама, међу којима се, по Пиперовом мишљењу, истичу књига В. Николић о настави руске лексике (1979) као и монографије Б. Тошића о паронимима у настави руске лексике (1985), П. Пипера о заменичким прилозима (1988), М. Радић-Дугоњић о међујезичким хомонимима и паронимима (1991), Ј. Ајдуковића о русизмима (1997), С. Ристић и М. Радић-Дугоњић о семантичким концептима и сродним питањима (1999), као и низом публикација у часописима и зборницима (Пипер 2018: 75–76). Руска фразеологија била је сразмерно мање заступљена. По оцени П. Пипера, „у теоријском погледу фразеолошка истраживања у СЛР углавном следе достигнућа фразеологије у Совјетском Савезу и Руској Федерацији, по-

² Предраг Пипер у свом прегледу граматика руског језика за носиоце српског језика није поменуо два сопствена вредна остварења која су означила још један корак даље у методологији конфронтационе граматикографије, вероватно зато што је анализу ограничио на крај XX века – *Руски језик: изговор, граматика, конверзација, вежба* (у коауторству са Милом Стојнић) из 2002. и *Граматика руског језика у поређењу са српском* из 2005.

себно Лењинградско-Петроградске фразеолошке школе В. М. Мокијенка, а међу најчешћим темама фразеолошких истраживања у СЛР била су питања превођења фразеологизама, структуре фразеолошких јединица, методологије фразеолошких истраживања и др.“ (Пипер 2018: 76–77). Послератна двојезична лексикографија свој најбољи израз добила је у делу Богољуба Станковића *Русско-сербскохорвајтскиј словарь* (1988; 3 издања): „Од објављивања његовог првог издања тај речник је, упркос неким ограничењима, био најбољи руско-српскохрватски (од 2. издања руско-српски) речник, а ни до данас није састављен бољи руско-српски речник тога типа“, констатује академик Пипер (Пипер 2018: 77–78).

3.3.5. Конфронтативни метод био је преовлађујући теоријско-методолошки приступ у СЛР друге половине XX века (о терминолошким и методолошким питањима везаним за њега в. Пипер 2018: 135–138). У конфронтативним истраживањима српских русиста, не без утицаја тада актуелних контрастивних и конфронтативних истраживања светских језика, али уз настојање да се сачува веза са домаћом научном традицијом – тзв. диференцијалним методом који је поставио професор Кошутић, „проширују се теоријске и методолошке основе конфронтативне анализе руског и српског језика, у почетку највише заслугом Б. Терзића, о чему најбоље обавештава његова књига *Руско-српске језичке паралеле* (1999), која представља избор Терзићевих радова о темама о којима је он највише писао, али омогућује и увид у неке теме које су у СЛР друге половине XX века привлачиле пажњу више истраживача“ (Пипер 2018: 79). „Доследно структуралистички описи руског језика у поређењу са српским, који се спроводе према методолошки јасном и подробно разрађеном трећем члану поређења (*tertium comparationis*), почели су да се примењују од краја седамдесетих година, нпр. у раду П. Пипера о изражавању просторних значења предлошко-падежним конструкцијама у руском и српскохрватском језику (1977), као и у његовом раду из области теорије и типологије трећег члана поређења (1991) и у више других радова“ (Пипер 2018: 79–80).

У конфронтативним истраживањима руског и српског језика, упркос значајним успесима, по оцени академика Пипера, нису били остварени сви циљеви који су могли бити остварени: „Пре свега, приоритет су добили појединачни научни планови и интересовања па су се многобројна истраживања расула у различитим правцима иако се могло очекивати да ће снаге бити усредсређене на израду колективних монографија и на научне синтезе. Поред тога, чињеница да описи српског језика квантитативно, а понекад и квалитативно заостају за описима руског језика, на којима ради знатно већи број слависта и научних тимова, такође је отежавала уједначена конфронтативна поређења руског и српског језика. Најзад,

у конфронтативним поређењима руског и српског језика методолошка страна анализе није увек добијала потребну пажњу. Није редак случај да се у објављеним радовима из те области тешко да утврдити теоријски модел на којем се опис заснива и методолошка процедура анализе, *tertium comparationis*, и други принципи и главни појмови конфронтативне анализе. <...> Ти задаци су мање-више прећутно померени у будућност па ће будућа конфронтативна истраживања руског и српског језика бити утолико успешнија уколико они буду остварени. С обзиром на наведене чињенице не изненађује што резултати конфронтативних истраживања руског и српског језика нису имали јачег одјека у русистичкој литератури научних центара и средина изван Србије. Теже је објаснити скоро потпуно одсуство рецепције конфронтативних истраживања српских русиста у науци о српском језику“, закључује академик Пипер (ПИПЕР 2018: 83–84).

4. Предраг Пипер, као што смо показали, умногоме је задужио српску русистичку историографију – интегралним библиографским описима за период од 1945. до 2000, критичком анализом и валоризацијом истраживачких преокупација и резултата наших русиста од Радована Кошутића до краја XX века, као и ревизијом раније прихваћених схватања о почетку наставе руског језика у српским школама. Његово дело обавезује новије генерације русиста да наставе истраживања везана за значајне личности, институције и постигнућа српске лингвистичке русистике у европском контексту.

Цитирана литература

- ВИЋЕНТИЋ, Биљана, Предраг Пипер. *Библиографија српске лингвистичке русистике 1991–2000*. Нови Сад: Матица српска, 2006.
- [VIĆENTIĆ, Biljana, Predrag Piper. *Bibliografija srpske lingvističke rusistike 1991–2000*. Novi Sad: Matica srpska, 2006]
- ДАМЉАНОВИЋ, Дара. *Руски језик у Србији. Уџбеници до 1941. године*. Београд: Филозофски факултет Универзитета у Београду, 2000.
- [DAMJANOVIĆ, Dara. *Ruski jezik u Srbiji. Udžbenici do 1941. godine*. Beograd: Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2000]
- ДАМЉАНОВИЋ, Дара, Ксенија Кончаревић. *Настава и методика наставе руског језика у Србији у XIX и XX веку: Прилози за историју*. Београд: Славистичко друштво Србије, Чигоја штампа, 2010.
- [DAMJANOVIĆ, Dara, Ksenija Končarević. *Nastava i metodika nastave ruskog jezika u Srbiji u XIX i XX veku: Prilozi za istoriju*. Beograd: Slavističko društvo Srbije, Čigoja štampa, 2010]
- ЂОРЂИЋ, Петар. „Преглед рада на словенској филологији у Југославији у послератном периоду (1945–1955) из области упоредне граматике словенских језика са прасловенским, старословенског језика са његовим рецензијама и источних и западних словенских језика“. У: Kiril Taranovski (ur.). *Beogradski*

- međunarodni slavistički sastanak*. Beograd: Izdanje Organizacionog odbora, 1957: str. 63–78.
- [ĐORĐIĆ, Petar. „Pregled rada na slovenskoj filologiji u Jugoslaviji u posleratnom periodu (1945–1955) iz oblasti uporedne gramatike slovenskih jezika sa praslavenskim, staroslavenskog jezika sa njegovim recenzijama i istočnih i zapadnih slovenskih jezika“. U: Kiril Taranovski (ur.). *Beogradski međunarodni slavistički sastanak*. Beograd: Izdanje Organizacionog odbora, 1957: str. 63–78]
- ЈЕВТИЋ, Милош. *Из славистиичке ризнице: Разговори са Предрагом Пијером*. Београд: Београдска књига; Ваљево: Кеј, 2002.
- [ЈЕВТИЋ, Miloš. *Iz slavističke riznice: Razgovori sa Predragom Piperom*. Beograd: Beogradska knjiga; Valjevo: Kej, 2002]
- ЈЕВТИЋ, Милош. *Трагом речи: Разговори са Предрагом Пијером*. Београд: Београдска књига, 2010.
- [ЈЕВТИЋ, Miloš. *Tragom reči: Razgovori sa Predragom Piperom*. Beograd: Beogradska knjiga, 2010]
- ЈЕВТИЋ, Милош. *Живои језика: Разговори са Предрагом Пијером*. Београд: Београдска књига, 2015.
- [ЈЕВТИЋ, Miloš. *Život jezika: Razgovori sa Predragom Piperom*. Beograd: Beogradska knjiga, 2015]
- КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија (ур.). *Универзитетска славистика: традиција, савремено стање, перспективе*. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2017.
- [KONČAREVIĆ, Ksenija (ur.). *Univerzitetska slavistika: tradicija, savremeno stanje, perspektive*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, 2017]
- КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија, Радослава Трнавац. *Библиографија југословенске лингвистичке русистике (1985–1991)*. Нови Сад: Матица српска, 2004.
- [KONČAREVIĆ, Ksenija, Radoslava Trnavac. *Bibliografija jugoslovenske lingvističke rusistike (1985–1991)*. Novi Sad: Matica srpska, 2004]
- КОСТОМАРОВ, Виталиј Григорјевич. *Рускиј јазык в странах мира*. Москва: Рускиј јазык, 1973.
- [KOSTOMAROV, Vitalij Grigor'evič. *Russkij âzyk v stranah mira*. Moskva: Russkij âzyk, 1973]
- МАРОЈЕВИЋ, Радмилу. „Лингвистичка русистика у Југославији: развој, правци истраживања, актуелни задаци“. У: Asim Peco (ур.). *Научни skup Lingvistika i lingvističke aktivnosti u Jugoslaviji* (Sarajevo, 29–31. marta 1985). Sarajevo: ANUBiH, 1987: str. 213–217.
- [MAROJEVIĆ, Radmilo. „Lingvistička rusistika u Jugoslaviji: razvoj, pravci istraživanja, aktuelni zadaci“. U: Asim Peco (ur.). *Naučni skup Lingvistika i lingvističke aktivnosti u Jugoslaviji* (Sarajevo, 29–31. marta 1985). Sarajevo: ANUBiH, 1987: str. 213–217]
- МАРОЈЕВИЋ, Радмилу (ур.). *Радован Кошутић и развој југословенске славистике*. Београд: Савез славистичких друштава СР Србије, 1986.
- [MAROJEVIĆ, Radmilo (ur.). *Radovan Košutić i razvoj jugoslovenske slavistike*. Beograd: Savez slavističkih društava SR Srbije, 1986]
- МАРОЈЕВИЋ, Радмилу (ур.). *Славистичка истраживања Радована Лалића*. Београд: Славистичко друштво Србије, Српски фонд словенске писмености и словенских култура, Српски лексикограф; Никшић: Филозофски факултет, 1997.

- [MAROJEVIĆ, Radmilo (ur.). *Slavistička istraživanja Radovana Lalića*. Beograd: Slavističko društvo Srbije, Srpski fond slovenske pismenosti i slovenskih kultura, Srpski leksikograf; Nikšić: Filozofski fakultet, 1997]
- МИРИЋ, Душанка. „Педесет година рада Катедре за руски језик и књижевност Филозофског факултета у Новом Саду“. *Славистиџа* књ. 16 (2012): стр. 87–91.
- [MIRIĆ, Dušanka. „Pedeset godina rada Katedre za ruski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Novom Sadu“. *Slavistika* knj. 16 (2012): str. 87–91]
- МЛАДЕНОВИЋ, Александар. „Рускословенски језик код Срба у првој половини XIX века“. *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику* бр. 32/1 (1989): стр. 69–74.
- [MLADENOVIĆ, Aleksandar. „Ruskoslovenski jezik kod Srba u prvoj polovini XIX veka“. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* br. 32/1 (1989): str. 69–74]
- ПИПЕР, Предраг. *Библиографија југословенске лингвистичке русистиџе (1945–1975)*. Нови Сад: Матица српска, 1984.
- [PIPER, Predrag. *Bibliografija jugoslovenske lingvističke rusistike (1945–1975)*. Novi Sad: Matica srpska, 1984]
- ПИПЕР, Предраг. *Библиографија југословенске лингвистичке русистиџе (1976–1985)*. Нови Сад: Матица српска, 1990.
- [PIPER, Predrag. *Bibliografija jugoslovenske lingvističke rusistike (1976–1985)*. Novi Sad: Matica srpska, 1990]
- ПИПЕР, Предраг. „Морфологија руског језика у југословској русистиџи“. *Zbornik radova Instituta za strane jezike i književnosti* (Novi Sad), sv. 7 (1986): стр. 159–171.
- [PIPER, Predrag. „Morfologija ruskog jezika u jugoslavskoj rusistiki“. *Zbornik radova Instituta za strane jezike i književnosti* (Novi Sad), sv. 7 (1986): str. 159–171]
- ПИПЕР, Предраг. „Конфронтациона проучавања српског и других словенских језика: славистички научноистраживачки пројекти“. *Славистиџа* књ. 1 (1997): стр. 123–125.
- [PIPER, Predrag. „Konfrontaciona proučavanja srpskog i drugih slovenskih jezika: slavistički naučnoistraživački projekti“. *Slavistika* knj. 1 (1997): str. 123–125]
- ПИПЕР, Предраг. „Српска лингвистичка славистика деведесетих година XX века“. *Зборник Маџице српске за славистиџу* бр. 54/55 (1998): стр. 9–44.
- [PIPER, Predrag. „Srpska lingvistička slavistika devedesetih godina XX veka“. *Zbornik Matice srpske za slavistiku* br. 54/55 (1998): str. 9–44]
- ПИПЕР, Предраг, Мила Стојнић. *Руски језик: изговор, граматиџа, конверзација, вежбе*. Београд: Завет, 2002.
- [PIPER, Predrag, Mila Stojnić. *Ruski jezik: izgovor, gramatika, konverzacija, vežbe*. Beograd: Zavet, 2002]
- ПИПЕР, Предраг. *Граматиџа руског језика у ѿоређењу са српском*. Београд: Завет, 2005.
- [PIPER, Predrag. *Gramatika ruskog jezika: u poređenju sa srpskom*. Beograd: Zavet, 2005]
- ПИПЕР, Предраг. „Двеста осамдесет година руског језика у српској школи“. *Славистиџа* књ. 10 (2006): стр. 17–24.
- [PIPER, Predrag. „Dvesta osamdeset godina ruskog jezika u srpskoj školi“. *Slavistika* knj. 10 (2006): str. 17–24]
- ПИПЕР, Предраг. „О конфронтативним проучавањима руског и српског језика“. У: Иван Клајн, Предраг Пипер (ур.). *Конѿрасѿтивна ѿроучавања српског*

- језика: њравци и резултати*. Београд: Српска академија наука и уметности, 2010: стр. 241–261.
- [PIPER, Predrag. „О конфронтативним проучавањима руског и српског језика“. У: Ivan Klajn, Predrag Piper (ur.). *Kontrastivna proučavanja srpskog jezika: pravci i rezultati*. Београд: Српска академија наука и уметности, 2010: стр. 241–261]
- ПИПЕР, Предраг. *Прилози историји српске славистике: библиографска грађа*. Београд: Чигоја штампа, 2011.
- [PIPER, Predrag. *Prilozi istoriji srpske slavistike: biobibliografska građa*. Београд: Чигоја штампа, 2011]
- ПИПЕР, Предраг. „О српској лингвистичкој русистици друге половине XX века“. У: Ксенија Кончаревић (ур.). *Универзитетска славистика: традиција, савремено стање, перспективе*. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2017: стр. 341–359.
- [PIPER, Predrag. „О српској лингвистичкој русистици друге половине XX века“. У: Ksenija Končarević (ur.). *Univerzitetska slavistika: tradicija, savremeno stanje, perspektive*. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2017: стр. 341–359]
- ПИПЕР, Предраг. *Прилози историји српске лингвистичке славистике. Друга половина XX века*. Београд: Чигоја штампа, 2018.
- [PIPER, Predrag. *Prilozi istoriji srpske lingvističke slavistike. Druga polovina XX veka*. Београд: Чигоја штампа, 2018]
- РАДОЧИЋ, Ружица Д. *Структурно-садржинске и функционалне карактеристике дидактичких грамика руског језика у инословенској (српској и хрватској) говорној средини*. Докторска дисертација. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2016.
- [RADOJIĆ, Ružica D. *Strukturno-sadržinske i funkcionalne karakteristike didaktičkih gramatika ruskog jezika u inoslovenskoj (srpskoj i hrvatskoj) govornoj sredini*. Doktorska disertacija. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2016]
- ПАВЛОВИЋ-ШАЛТИНАЦ, Маја В. *Лексикографија школских речника руског језика у српској и хрватској говорној и социкултурној средини*. Докторска дисертација. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2016.
- [PAVLOVIĆ-ŠALTIĆ, Maja V. *Leksikografija školskih rečnika ruskog jezika u srpskoj i hrvatskoj govornoj i sociokulturnoj sredini*. Doktorska disertacija. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2016]
- СТАНКОВИЋ, Богољуб. *Шездесет година Славистичког друштва Србије*. Београд: Славистичко друштво Србије, 2008.
- [STANKOVIĆ, Bogoljub. *Šezdeset godina Slavističkog društva Srbije*. Београд: Славистичко друштво Србије, 2008]
- СТАНКОВИЋ, Богољуб. „Неуспешни покушај одржавања међународног славистичког конгреса 1947–1948. год.“ *Славистика* књ. 14 (2010): стр. 317–322.
- [STANKOVIĆ, Bogoljub. „Neuspešni pokušaj održavanja međunarodnog slavističkog kongresa 1947–1948. god.“ *Slavistika* knj. 14 (2010): стр. 317–322]
- РЕЉИЋ, Митра. „Катедра за руски језик и књижевност“. У: Бранко Јовановић (ур.). *Филозофски факултет у Косовској Митровици 1960–2015*. Косовска Митровица: Филозофски факултет, 2015: стр. 184–200.
- [RELIĆ, Mitra. „Katedra za ruski jezik i književnost“. У: Branko Jovanović (ur.). *Filozofski fakultet u Kosovskoj Mitrovici 1960–2015*. Kosovska Mitrovica: Filozofski fakultet, 2015: стр. 184–200]

Филин, Федот Петрович. *Истоки и судьбы русского литературного языка*. Москва: Наука, 1971.

[FILIN, Fedot Petrovič. *Istoki i sud'by russkogo literaturnogo ōzyka*. Moskva: Nauka, 1971]

Ксения Е. Кончаревич
Белградский университет
Филологический факультет
Кафедра славистики

ИСТОРИЯ СЕРБСКОЙ ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ РУСИСТИКИ В ТРУДАХ АКАДЕМИКА ПРЕДРАГА ПИПЕРА

Резюме

В предлагаемой работе рассматривается вклад академика Предрага Пипера (1950–1921) в историографию славистической науки, в частности сербской лингвистической русистики. Указывается на труды других русистов, занимавшихся указанной проблематикой, а затем освещается вклад акад. Пипера в создание интегральных библиографических описаний сербской русистики за период 1945–2000 гг., вклад в критический анализ и переоценку исследовательских интересов и результатов отечественных русистов, начиная с Радована Кошутича до конца XX века, а также в ревизию даты начала преподавания русского языка в сербских училищах. Автор показывает, что академик Пипер внес исключительный вклад в историографию сербской лингвистической русистики благодаря широкому спектру освещенных им тем, плюрализму примененных им методов (хронологический, персональный, методологический, организационный подходы), ссылкам на большой корпус библиографических справок при приведении и анализе материала и умению аргументированной ревизии некоторых постулатов историографии, которые раньше были общепринятыми в отечественной и европейской русистике.

Ключевые слова: историография науки, история сербской лингвистической славистики, сопоставительные исследования русского и сербского языка, история преподавания русского языка в сербских училищах, Предраг Пипер (1950–1921).

Ksenija J. Končarević
University of Belgrade
Faculty of Philology
Department of Slavic Studies

HISTORY OF SERBIAN LINGUISTIC RUSSIAN STUDIES
IN THE OPUS OF ACADEMICIAN PREDRAG PIPER

S u m m a r y

The paper deals with the work of Academician Predrag Piper (1950–2021) on the historiography of Slavic science, primarily Serbian linguistic Russian studies. The works of other Russianists who dealt with this issue are pointed out, followed by Academician Piper's contribution to this field in the domain of creating integral bibliographic descriptions for the time period from 1945 to 2000, as well as to the field of critical analysis and evaluation of research preoccupations and results of our Russianists from Radovan Košutić till the end of the 20th century, as well as in terms of revision of previously accepted views on the beginning of teaching Russian in Serbian schools. It is stated that Academician Piper made an outstanding contribution to the historiography of Serbian linguistic Russian studies with the vast range of topics covered, variety of applied methods (chronological, personal, methodological, organizational approach), supporting all his arguments and statements with extensive bibliographic references and the ability to refute some views which had, prior to his research, been generally accepted in domestic and European Russian studies.

Keywords: historiography of science, history of Serbian linguistic Slavic studies, confrontational studies of Russian and Serbian languages, history of Russian language teaching in Serbian education system, Predrag Piper (1950–1921).